

DOI 10.31558/2519-2949.2019.4.13

УДК 81'272:32(001)

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5728-0686>

Савойська С. В., Міжрегіональна академія управління персоналом

СИНЕРГЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ПОБУДОВИ МОДЕЛІ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Досліджується взаємодія індивідів, груп, спільнот, політиків і влади на культурному, ідеологічному, геополітичному та ін. рівнях з точки зору синергетики. Їх взаємодія ґрунтується на демократичних цінностях, якими є народовладдя, громадська думка, право, свобода слова і дій, компетентність, відповідальність, людська гідність, невтручання в особисте життя, можливість захищати та відстоювати власні інтереси. Усе це упродовж усієї історії побудови моделі мовної політики комплексно і системно впливає на її формування та розбудову. Складовою синергетики є конструктивна і деструктивна взаємодія різних носіїв політичних ідеологій, представників політичних інституцій, за політичними поглядами суб'єктів мовної політики та ін., які позитивно чи негативно впливають на формування моделі. У цьому сенсі аналізується синергетичний аспект побудови моделі мовної політики, що варто розуміти як закінчену у змістовному і сутнісному відношеннях модель, яка формується на основі як конструктивної, так і деструктивної методологіях, які зв'язують її частини у цілісний організм, який знаходиться у безперервній взаємодії в умовах періодичної бездержавності українського народу. З'ясовано, що конструктивною складовою побудови моделі мовної політики є такі концепти як державна незалежність, єдина державна мова, яка виконує у суспільстві об'єднавчу роль, національна ідея, національні інтереси, демократичні цінності та ін., без яких побудувати ефективну модель мовної політики неможливо. Гальмують побудову моделі мовної політики відсутність конструктивної взаємодії, бажання порозумітися та знайти компроміс різних за ідеологією суб'єктів мовної політики, а також – антиукраїнськи налаштовані інституції, які формують в українців проросійську самосвідомість, мовно-політичну ідентичність, неприйняття усього українського: державної незалежності, української мови, культури, історії, героїв та ін. Зазначено, що гальмує побудову моделі мовної політики також відсутність будь-якої взаємодії, маніпулювання суспільно-політичною свідомістю та політичною поведінкою спільноти заради реваншу та перемоги. Дається визначення синергетики як явища і конструкту, якому притаманні такі види взаємодій, які ведуть як до конструктивного оновлення, що відбулося у юридично незалежній Україні на початку 1990-х років, так і – деструктивної зміни моделі мовної політики, яка відбулася у середині 90 – х рр. з приходом до влади проросійськи налаштованих політиків. На конструктивну взаємодію національних демократів і колишніх комуністів негативно впливає, з одного боку, їх культура, свідомість та ідеологія, з іншого, приналежність до різних векторів – західного чи східного. У цьому контексті перемагає відсутність взаємодії, що змінюється ворожнечею, війною символів, які виражаються у мовно-політичних конфліктах та мовно-політичному сепаратизмі, які перешкоджають конструктивно розбудовувати модель мовної політики. Такі деструктивні стосунки «лівих» політичних сил, які у кінці 1980-х рр. віджили, і «правих», які відроджувалися, відобразилися на розробці та ухваленні законів України, зокрема, «Про мови в Українській РСР», який, з одного боку, проголосив українську мову державною, з іншого, заблокував її конструктивний розвиток та поширення на Півдні і Сході країни. Цей закон, як і усі інші після нього, по суті, заклав підвалини для побудови подвійної моделі мовної політики, яка базується на відсутності політичної взаємодії проукраїнськи і проросійськи налаштованих частин українського політикуму.

Ключові слова: синергетика, модель мовної політики, конструктивна і деструктивна взаємодії, юридично незалежна Українська держава, «ліві» і «праві» політичні сили, проукраїнськи і проросійськи налаштовані політики

Постановка проблеми. Модель мовної політики може ефективно будуватися лише на території власної незалежної держави. Утім, якщо держава втрачає незалежність, разом з цим втрачається можливість ефективно формувати власну модель мовної політики, позаяк на захопленій території

місцевим мешканцям нав'язується мовна політика держави-окупанта, яка формує на цій території власну модель, що пускає своє коріння у глибину історії, мови і культури місцевої спільноти через призму синергетичних зв'язків, які їм силоміць нав'язуються [15]. З роками окупації нав'язана загарбниками мова і культура частиною місцевого населення починає сприйматися як своя або навіть рідна. Приміром, Ф. Ратцель вважав культуру основною ознакою взаємозв'язку між народами, які у процесі взаємодії, завоювання один одного удосконалювали власну мову і культуру або асимілювали чужу. Зважаючи на це, виявлено, що жителі південного і східного регіонів України частіше за усе послуговуються російською мовою, яка є мовою колишньої метрополії, та захищають відмінні від мешканців західного і центрального регіонів мовні, культурні інтереси та ідеологічні цінності [14]. А що стосується радянської культури, то вона формувалася на основі асиміляції рідних мов національних меншин російською культурою. Мову і культуру національних меншин асимілювала Росія, яка тими самими методами продовжує російщити (русифікувати) мову і культуру неросійських народів на сучасному етапі. Тут мається на увазі культура, яка формується не на традиції певного народу або нації, а шляхом примусу та нав'язування неросійському етносу чужих інтересів і цінностей [13, с. 96]. У цьому випадку вступають в силу причино-наслідкові зв'язки, які частиною спільноти сприймаються як конструктивні, іншою, – деструктивні. Такий мовно-політичний процес має стійкий характер, позаяк продовжується навіть тоді, коли держава відвоювала чи виборола в інший спосіб свою незалежність. У цій ситуації і суспільство, і держава отримали прищеплення як від одних, так і від інших. На цій площині формується і розвивається одразу декілька мов і культур, які не завжди взаємодіють між собою ефективно, що пов'язано з різними життєвими, глобальними, геополітичними, ідеологічними, міжетнічними, міжрегіональними, міждержавними, міжполітичними, мовно-політичними обставинами, проблемами та конфліктами [15]. Платон ці поняття розглядав у взаємозв'язку таких явищ як політика і держава, тому і надавав їм важливого значення.

З погляду сучасності на цій основі формується модель мовної політики, яка геополітично успадкувала дві чи більше мови і культури, кожна з яких починає відроджуватися та боротися за першість. Це ми можемо відстежити на прикладі взаємодії російської мови з українською (Крим і Донбас), молдовською (Придністров'я), грузинською (Абхазія та Північна Осетія) та ін. [9]. На цих прикладах ми бачимо, що взаємодія має причино-наслідкові зв'язки, які тісно пов'язані з мовою, культурою, звичаями, традиціями певної спільноти та історією розвитку її держави. Така ситуація у багатьох випадках свідчить про відсутність політичного діалогу між провладними та опозиційними політичними інституціями, які не бажають конструктивно взаємодіяти та домовлятися при ухваленні важливих для держави законів [2], що нерідко призводить до поглиблення мовно-політичних конфліктів та сепаратизму на мовно-політичному ґрунті. Тобто, за відсутності міжполітичної взаємодії та взаєморозуміння, приміром, у Верховній Раді України та відкритої дискусії з громадськістю на Півдні і Сході України виник «парад мовних суверенітетів», який сформувався на базі положень закону «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», а також спирався на підтримку проросійськи налаштованих політиків та їх політичних інституцій. На цьому етапі про діалог у національному дусі узагалі важко вести мову, позаяк з приходом до влади Л. Кучми вектор розвитку мовної політики було повернуто у бік Росії. Виходячи з цього, проросійськи налаштовані політики «розплачувалися» з російськими націоналістами, за словами І. Дзюби, тим, що для них не мало ніякої цінності, – національною ідентичністю, україномовним інформаційним простором, українською історією, культурою, українською мовою, позаяк «вистояти проти зовнішнього асиміляційного тиску можна було лише завдяки самоусвідомленню» [5, с. 480], хто ми є та яке у нас коріння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основоположниками синергетики є такі дослідники як І. Пригожин, Г. Хакен та ін. Останній з них увів цей термін в обіг в курсі лекцій, працюючи у Штутгартському університеті у 1969 році. Він вперше цей термін використав у власному науковому дослідженні «Синергетика» наприкінці 60-х рр. XX ст. для позначення нового наукового напрямку, який займається вивченням процесів самоорганізації та взаємодії, які дослідники розглядають під конструктивним, який єднає, і деструктивним, що роз'єднує, кутом погляду. Деструктивна взаємодія, приміром, «лівих» і «правих» політичних інституцій призводить до негативних наслідків, які заподіюють шкоду формуванню моделі мовної політики на конструктивній основі. Тобто, деструктивним в українізаційній моделі мовної політики у перші роки проголошення незалежності було те, що процес модернізації усіх сфер суспільно-політичного життя гальмувався проросійськи налаштованими політиками, які мали комуністичну свідомість та

продовжували займати найвищі посади в Українській юридично незалежній державі [13, с. 429]. Синергетичний напрям у гуманітарних науках досліджували Ю. Габермас, французький філософ А. Пуанкаре та ін. науковці, зокрема, А. Ляпунов, Н. Боголюбов, Н. Крилов, А. Колмогоров, Л. Мосионжик, А. Тихонов. Послідовниками Г. Хакен були І. Пригожин, В. Буданов та ін. Наразі до синергетики, яка ґрунтується на більш глибокому розумінні єдності та різноманітності світу, виявляють інтерес і вітчизняні науковці, зокрема Л. Бойко Бойчук, В. Ільїн, Ю. Кобець, В. Кремень, О. Микал, А. Стьопін, О. Яковлева та ін. Щоб описати взаємодію суб'єктів політики, приміром, Ю. Габермас обирає дві різні моделі, якими є мова і мовлення. Взаємодія між протилежними за ідеологією суб'єктів політики, як констатують науковці, може бути як конструктивною, так і деструктивною. На сучасному етапі синергетика активно проникає у різні сфери і галузі, де розв'язуються різні проблеми взаємозв'язку, зокрема і мовно-політичні [6]. Цей напрям розвинули у власних працях В. Василькова, С. Капіца, Ю. Клімонтович, Є. Князева, С. Курдюмов, Г. Малинецький, Б. Мандельброт, А. Назаретян, Р. Том, Д. Чернавський та ін. Синергетику як підхід щодо аналізу політичних відносин використовували у власних дослідженнях і вітчизняні науковці, зокрема, О. Антонюк, Л. Бойко-Бойчук, М. Головатий, В. Денисенко, В. Ільїн, М. Кармазіна, А. Коваленко, В. Кремень, М. Обушний, М. Польовий, О. Ткач, Р. Чорней та ін., які синергетику розуміють як процес еволюції і деградації, творення і руйнування, а також – теорію самоорганізації, коли хаос перетворюється у порядок, позаяк він є не лише руйнівним, але й творчим [11, с. 540]. Дослідники звернули увагу на складність суспільних взаємин, спілкування влади, опозиції і народу, які не завжди базуються на широкій конструктивній дискусії у процесі дотримання національних інтересів та захисту демократичних цінностей [9]. Науковці аналізують зв'язок між етикою і політикою, а політики – медійною галуззю та глобалізацією, який виявляється у відношенні до української чи російської мови, національно-демократичної чи радянської ідеології, мовної політики, ідентичності та ін.

Якщо модель мовної політики розглядати під кутом погляду синергетики, то її варто розуміти як процес взаємодії, яка сприяє її формуванню, розвитку та розбудові. І навпаки, деструктивні процеси у синергетиці не створюють нові моделі, а руйнують ті, які було побудовано на основі тієї чи іншої мови, яка, як наголошував вітчизняний науковець В. Денисенко, «завжди є інструментом порозуміння між суб'єктами, але люди реально взаємодіють у суспільстві по-іншому, ніж це описується в ідеальній мовній ситуації» [4, с. 65]. Такий рівень розвитку мови і культури В. Безверхий розглядає за трьома взаємодіючими напрямками – політична культура еліти, масова політична культура та суспільно-політична субкультура [1, с. 128], які існували на рівні співпраці і договорів, що уклалися між гетьманами і монархом, козацькою старшиною та іноземними громадянами, зокрема й московитами, які, приміром, у другій половині XVII ст. почали осідати на території Війська Запорозького. Про таке сусідство та співпрацю між українцями та московитами відомо з праці В. Лоскутова «Про гуманітарну складову російсько-українського співробітництва», яке не завжди було позитивним для українців, чия мова і культура Російською імперією усіяко принижувалася, заборонялася та знищувалася через те, що така її модель мовної політики базувалася на деструктивних комунікаціях [13, с. 33]. Соціально-політична динаміка комунікацій представлена у вигляді прихованих поведінкових взаємодій між політичними акторами, які мають різні погляди на побудову моделі мовної політики, позаяк вони дотримуються різних ідеологій. Основою, на якій розвиваються політичні комунікації, є такі неформальні інституції як діяльність, взаємодія та взаємозв'язок. У цьому контексті доречно спертися на думку Ю. Габермаса, який «під проблематикою міжлюдської взаємодії розуміє такі інтеракції (комунікації), які ґрунтуються на дуалістичному поділі двох сфер людського існування: сфери праці (взаємодія людей з природою) і сфери «інтеракції» (сфера міжлюдської взаємодії)» [4, с. 67]. На думку цього науковця, лише ті норми мають право бути значимими, які схвалені усіма учасниками дискурсу, у рамках якого можна дістати відповідь на запитання про те, як створюються умови для вільного та неупередженого дискурсу, який спрямовано на досягнення консенсусу, та що саме стоїть на заваді взаємодії. Тобто, щоб описати взаємодію осіб, він обирає дві різні моделі, якими є мова і мовлення.

Виклад основного матеріалу. Концепт «синергетика» (грец. *synergetikos* – спільна дія, узгоджено діючий) – спільна погоджена дія, у якій були зацікавлені національно-демократичні політичні інституції та українська інтелігенція на усіх етапах відродження україномовної освіти, історії України, української культури, модернізації освіти, поширення української мови у статусі державної в усіх сферах і галузях суспільно-політичного життя; наука про самоорганізацію, взаємодію та інтеграцію в єдиний конструктивний організм, без чого

українські політики не змогли б проголосити українську мову державною, закріпити цей її статус у Конституції України та ухвалити ряд україномовних законів, які регулюють мовну політику на державному рівні у ЗМІ, на телебаченні та ін. галузях і сферах суспільно-політичного життя [7]. Стратегічно важливим завданням побудови моделі мовної політики є порозуміння та ефективна співпраця між різними суб'єктами політики та політичними інституціями, що дасть можливість успішно взаємодіяти, узгоджувати та спільно розв'язувати важливі для держави проблеми, зокрема, і мовно-політичні. Синергетичний аспект моделі мовної політики – це формальна інституція, що базується на історико-політичних, геополітичних, консенсусно-конфліктних, плюралістичних, конструктивних, деструктивних, ідеологічних та ін. чинниках [14]. Що стосується плюралістичних чинників, які виражаються у безперервних дискусіях, громадських обговореннях, публічних виступах владарюючих еліт та політичних діячів, то у цьому випадку варто звернути увагу на побудову моделі мовної політики Євросоюзу, яка базується на політичному плюралізмі, в основі якого закладено ідею взаємодії і партнерства, що притаманно не авторитарно-тоталітарним державам, а демократичним. У цьому контексті варто звернути увагу на те, що рівень взаємодії залежить від того, яка ідеологія панує на державному рівні, позаяк при комуністичній буде один рівень взаємодії, а при національно-демократичній – інший. Прикладом конструктивної взаємодії є канадсько-українські зв'язки у різних сферах і галузях суспільно-політичного життя. Обмін культурами, який відбувається між канадцами та українцями, які зберігають національні та культурні традиції, має давню історію, яка бере свій початок від кінця ХІХ ст., тобто, від часу появи на канадських землях українських переселенців. Взаємозбагаченню культур і зв'язків українсько-канадського народів сприяє підписана угода про розширення співпраці у науковій, культурній, освітній та ін. галузях [7]. Українсько-канадській дружбі та взаєморозумінню сприяє така інституція як Декларація про розвиток партнерства і співробітництва між Україною і Канадою. Цінною взаємодією та співпрацею між співробітниками, науковцями і студентською молоддю різних держав є навчання, стажування, підвищення кваліфікації та обмін досвідом. З іншого боку, модель мовної політики у формуванні та розвитку проходить певний історико-політичний шлях, нерідко мовно-політичними процесами якої керують ті, хто має інше розуміння культури, мови, історії, звичаїв, традицій українців, а також, – більше можливостей, авторитету, влади, має потужну ідеологічну і військову сили для того, аби контролювати мовно-політичний простір іншої держави [2]. У цьому контексті варто констатувати на проблемі виникнення деструктивної взаємодії, яка має іншу основу, сутність і характер. Панування однієї держави над мовно-політичним простором іншої та керування її спільнотою на основі чужої їй мови і культури передбачає, на слухну думку О. Висоцького, «застосування мовних технологій, які є ефективними інструментами регулювання мовних відносин, які спираються на мовні механізми, що функціонують у розмовах та переговорах, у пропагандистських битвах для отримання та реалізації влади. За допомогою технологій мовою маніпулюють як символом для досягнення єдності та лояльності новій владі, формування її легітимності та ідеологічних настанов...» [3, с. 138].

Термін «синергетика» (від грецьк. synergos – той, що діє разом) – науковий напрям, який є більше парадигмою, ніж теорією, позаяк вивчає процеси виникнення, підтримки і розпаду структур, які є конструктивними чи деструктивними моделями, зокрема й у сфері мовної політики. Виходячи з зазначеного, це поняття варто розуміти як спільну дію суб'єктів побудови моделі мовної політики, яка складається з окремих елементів, частин, які взаємодіють між собою у складний (нелінійний) спосіб [12, с. 665]. За їх взаємодією зручно спостерігати тоді, коли вони спільно працюють над розробкою законопроектів, узгоджують спірні моменти та ухвалюють важливі доленосні рішення, застосовуючи для цього принцип узгодження або підпорядкування. Що стосується узгодження позицій, то у цьому сенсі варто звернути увагу на те, що у кінці 1980-х – на поч. 1990-х рр. ідеологічно різні політики дійшли консенсусу щодо проголошення української мови державною, а України – незалежною державою, що без конструктивної взаємодії старих (комуністи і соціалісти) і нових (національні демократи і націоналісти) суб'єктів політики було здійснити неможливо [14]. Тобто, без конструктивної взаємодії національних демократів і комуністів не було б ухвалено Декларації про державний суверенітет, не відбувся б Всеукраїнський референдум, на якому було обрано Президента України, за незалежність якої проголосувало понад 90% громадян; Конституції України, яка затвердила статус державної за українською мовою. Щодо поняття «підпорядкування», то поява великої кількості законопроектів від проросійськи налаштованих політиків, які символізують власну ідею, свідчить про відсутність взаємодії та взаєморозуміння між ними та проукраїнськи налаштованими політиками, позаяк усі вони є прихильниками різних ідеологій.

Наслідки їх конструктивної і деструктивної взаємодії спостерігаємо у роботі над розробкою, ухваленням та дією таких законів як «Про мови в Українській РСР», «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», «Про засади державної мовної політики», «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та ін.

Якщо розглядати синергетику з позицій погляду на мовно-політичну проблему, то у цьому випадку ми можемо говорити про її конструктивні і деструктивні сторони. Аналізуючи зміст зазначених законів, кожен дослідник виділятиме для себе як позитивні, так і негативні його аспекти, бачення яких можуть співпадати або протиставлятися. Наприклад, оцінюючи значення закону «Про мови в Українській РСР» для Української незалежної держави, проукраїнськи налаштований дослідник проголошення української мови державною відзначить як довгоочікуване позитивне явище. Тобто, на поч. 1990-х рр. модель мовної політики ґрунтується на основі взаємодії та зближення української інтелігенції з народом, яка відроджує, розвиває та поширює комунікації українською мовою в освіті, культурі, науці, літературі та ін. [7]. Водночас інший дослідник може звернути увагу на те, яке місце у цьому законі відведено російській мові та яке місце вона займає по відношенню до державної. На думку багатьох дослідників, дві офіційні/державні мови ніколи не можуть бути однаково рівними, позаяк одна з них займатиме сильнішу, інша слабшу позицію. У цій мовно-політичній ситуації відбувається їх взаємопоборення, що з часом перетвориться на поглинання однією мовою, яка буде у сильнішій позиції, іншої. Наприклад, стан моделі мовної політики за доби правління В.Ющенка, що аналізує у власному дослідженні «Політична мова і мовна політика» Л. Нагорна, перебував у становищі регресії, коли українська мова потерпала від взаємодії з російською, яка намагалася взяти реванш та зайняти втрачені позиції. Водночас «проблеми звуження використання української мови є, на думку Л. Нагорної, не стільки гуманітарною проблемою, скільки геополітичною. Причини такого стану варто шукати, як вважає науковець, у млявій, неконструктивній мовній політиці держави» [10, с. 142, 245], яку у «постпомаранчевий» період здійснював В. Ющенко. Наслідками деструктивної взаємодії проросійськи та проукраїнськи налаштованих політиків, а також гальмування функціонування закону «Про мови в Українській РСР» були прорадянська культура та проросійська свідомість, які було успадковано разом з російською мовою на поч. 1990-х рр. Цьому сприяли такі чинники: по-перше, закон було розроблено та ухвалено у радянську добу, коли були сильними позиції авторитарно-тоталітарної влади, яку очолювали комуністи; по-друге, взаємодія двох ідеологій – комуністичної і національно-демократичної, яка лише народжувалася, була нерівною; по-третє, мова колишньої метрополії, яка є російською, негласно прирівнювалася до статусу державної. Інші мови, зокрема, і російську Статтею 10 Конституції України визначено як такі, які мають в Україні вільний розвиток [13, с. 457], було введено до закону «Про мови в Українській РСР» як ширму, яка допомагала гальмувати функціонування української мови та її поширення в усіх регіонах держави як єдиної державної. Поняття «інші мови» у цьому законі використовується з метою послаблення позицій української мови як державної у її відродженні, функціонуванні, ефективному розвитку та поширенні на усій території України, зокрема на Півдні і Сході. «У такій ситуації взаємини двох мов означають, на думку Л.Масенко, не гармонійне співіснування і взаємодію, як намагаються запевнити українську спільноту російська влада та її проросійськи налаштовані політики в Україні, а конфлікт і боротьбу, яка триватиме доти, доки в Україні не переможе одна з них» [8, с. 5].

Висновки та перспективи дослідження. Важливе значення для оновлення моделі мовної політики на україномовній основі має синергетичний підхід, якщо він базується на конструктивній взаємодії національно-демократичних політичних сил та на основі таких понять, як «конструктивна взаємодія», «національна ідея», «національна свідомість», «національні інтереси», «демократичні цінності», «національна ідентичність», «національна єдність» тощо. З приходом до влади проросійськи налаштованих політиків існуючий порядок у побудові моделі мовної політики було змінено так, що у процесі взаємодії кожен учасник перемовин намагався переслідувати лише свої цілі. Враховуючи таку мовно-політичну ситуацію, незалежну державу та політичний порядок може бути збережено лише тоді, коли буде можливість у своїй діяльності та розвитку спиратися на національні цінності, правові норми, демократичні принципи і правила, що регулюють і регламентують цю взаємодію, яка може бути реалізована лише тоді, коли цінності матимуть не приватний і регіональний характер, а національний і державний. У цьому випадку важливе значення мають переговори і консультації, які допомагають впорядкувати стихійний процес політичних взаємодій, сприяють формуванню спільних правил гри у політичному процесі через компроміси та згоду конфлікуючих сторін. Тобто, під синергетичним кутом бачення одним з основних підходів

до розв'язання глобальних (мовно-політичних) проблем сучасності є не політика силового тиску та «викручування рук» [12, с. 667], а пошук компромісу.

Бібліографічний список:

1. Безверхий В., Клиненко О. Політична культура українського народу: з історії в сучасність. Національна культура в сучасній Україні (Голова ред. колегії І. Ф. Курас). К.: Асоціація «Україна», 1995. – С. 121-136.
2. Бойко-Бойчук Л. Синергетичний підхід у політичних дослідженнях (на прикладі аналізу політико-владної взаємодії у територіальних громадах в Україні) Автореф. дис... канд. політ. наук / Л. Бойко-Бойчук; НАН України. Ін-т політ. етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. К., 2006. – 20 с.
3. Висоцький О. Теоретико-методологічні виміри мовної політики / О. Висоцький. Філософсько-світоглядні та культурологічні контексти неперервної освіти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 12-13 квітня 2019 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНО» ДОР». / Наук. ред. О.Є. Висоцька. Дніпро: СПД «Охотнік», 2019. – С. 138-140.
4. Денисенко В. Політична інтеракція в контексті комунікативної раціональності. Вісник Львівського університету. Серія філософсько – політологічні студії, 2013. – Випуск 3. – С. 63-76.
5. Дзюба І. Нагнітання мороку: Від чорносотенців початку ХХ століття до українофобів початку століття ХХІ. К.: Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 503 с.
6. Кобець Ю. Політичне життя через призму синергетичного підходу: концептуальні засади / Ю. Кобець. Прикарпатський вісник Наукового товариства ім. Т. Шевченка Думка. –2013. – №3 (23). – С. 210-219.
7. Кремень В., Ільїн В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму: монографія. К.: Педагогічна думка, 2012. – 367 с.
8. Масенко Л. Мова і політика. К.: Соняшник, 1999. – 100 с.
9. Мосионжник Л. Синергетика для гуманитарієв / Л. Мосионжник. – СПб.; Кишинев: Издательство СПб ИИ РАН «Нестор-История»; Издательство «Высшая антропологическая школа», 2003. – 155 с.
10. Нагорна Л. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. К.: Світогляд, 2005. – 273 с.
11. Обушний М. Політологія: Довідник / М. Обушний, А. Коваленко, О.Ткач; За ред. М. Обушного. – К.: Довіра, 2004. – 599 с.
12. Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. Головатого та О. Антонюка. – К.: МАУП, 2005. – 792 с.
13. Савойська С. Політологічний контекст моделі мовної політики: теоретико-методологічний аналіз [Текст]: монографія / Світлана Савойська; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів: Простір-М, 2019. – 790 с.
14. Стьопін А. Синергетичні виміри розвитку України: історія і сучасність. Одеса: Астропринт, 2006. – 156 с.
15. Яковлева О. Синергетична модель культурного розвитку України в добу глобалізації. Українська культура: минуле, сучасне шляхи розвитку: зб. наук. пр.: наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту / упоряд. В. Г. Виткалов; редкол.: А. Г.Баканурський, С. В. Виткалов, О. М. Гончарова та ін.; наук. – бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне: РДГУ, 2014. Вип. 20. – Т. 1.

References:

1. Bezverkyh V., Klinchenko O. Political culture of the Ukrainian people: from history to the present. National Culture in Contemporary Ukraine (Chairman of the Board, I. F. Kuras). K.: Association "Ukraine", 1995. P. 121-136.
2. Boyko-Boychuk L. Synergetic approach in political research (based on the analysis of political-power interaction in territorial communities in Ukraine) Abstract. dissertation ... Cand. flight. Sciences / L. Boyko-Boychuk; NAS of Ukraine. Inst flight. ethnonac. research. them. I. F. Kuras. K., 2006. 20 p.
3. Vysotsky O. Theoretical and methodological dimensions of language policy / O. Vysotsky. Philosophical, philosophical and cultural contexts of continuing education: proceedings of an international scientific and practical conference. April 12-13, 2019, Dnipro, DANO DOR. / Science. ed. OE Vysotska. Dnipro: Hunter's SPD, 2019. P. 138-140.
4. Denysenko V. Political interaction in the context of communicative rationality. Bulletin of the University of Lviv. Series of Philosophical and Political Studies, 2013. Issue 3. P. 63-76.
5. Dziuba I. Forcing the gloom: From the Black Hundreds of the early XX century to the Ukrainophobes of the early XXI century. K.: View. House of Kyiv-Mohyla Academy, 2011. 503 p.
6. Kobets Y. Political life through the prism of a synergistic approach: conceptual principles / Yu. Kobets. Carpathian Bulletin of the Scientific Society. T. Shevchenko Opinion. 2013. №3 (23). P.210-219.
7. Kremin V., Ilyin V. Synergetics in education: context of human-centrism: monograph. K.: Pedagogical Thought, 2012. 367 p.
8. Masenko L. Language and politics. K.: Sunflower, 1999. 100 p.
9. Mosionzhnik L. Synergetics for humanitarians / L. Mosionzhnik. – St. Petersburg.; Chisinau: Nestor-History Publishing House, St. Petersburg; Higher Anthropological School Publishing House, 2003. 155 p.
10. Nagorny L. Political language and linguistic politics: the range of possibilities of political linguistics. K.: Worldview, 2005. 273 p.

11. Obubny M. Political Science: Handbook / M. Obushny, A. Kovalenko, O. Tkach; Edited M. Obushny. K.: Trust, 2004. 599 p.
12. Political Science Dictionary: Educ. tool. for students. higher. teach. closed / Edited M. Golovaty and O. Antonyuk. K.: MAUP, 2005. 792 p.
13. Savoyska S. Political context of the model of language policy: theoretical and methodological analysis [Text]: monograph / Svetlana Savoyska; Lviv. nat. them. Ivan Franko. Lviv: Space-M, 2019. 790 p.
14. Stepin A. Synergistic dimensions of Ukraine's development: history and modernity. Odessa: Astroprint, 2006. 156 p.
15. Yakovleva O. Synergetic model of cultural development of Ukraine in the age of globalization. Ukrainian Culture: Past, Present Ways of Development: Coll. Sciences. BC: Sciences. zap. Equal. state. humanite. un-order / order VG Vitkalov; editorials: A. G. Bakanursky, S.V. Vitkalov, A. M. Goncharov and others; Sciences. – bibliography. editing of the scientific library of the RSGU. Exactly: RDGU, 2014. Issue. 20. Vol. 1.

Savoyska S. V. Synergetic aspect of creation the model of language policy

The interaction of individuals, groups, communities, politicians and authorities interacting on cultural, ideological, geopolitical and other issues from the point of view of synergetic is explored. levels. Their interaction is based on democratic values such as democracy, public opinion, law, freedom of speech and action, competence, responsibility, human dignity, non-interference with privacy, the ability to defend and defend their own interests. All this throughout the history of building a language policy model has integrated and systematically influenced its formation and development. Synergetic component is the constructive and destructive interaction of different carriers of political ideologies, representatives of political institutions, political views of the subjects of language policy, etc., which positively or negatively influence the formation of the model. In this sense, the synergistic aspect of constructing a model of language policy is analyzed, which is to be understood as a complete model in terms of content and substance, which is formed on the basis of both constructive and destructive methodologies that link its parts to a coherent body, which is in continuous interaction. in the conditions of periodic statelessness of the Ukrainian people. It has been found out that the constructive component of constructing a model of language policy is such concepts as state independence, the only state language that fulfills a unifying role in society, the national idea, national interests, democratic values, etc., without which an effective model of language policy is built. impossible. Lack of constructing a model of language policy lack of constructive interaction, desire to understand and find a compromise of different language policy subjects, as well as – anti-Ukrainian institutions that form in the Ukrainians pro-Russian identity, linguistic-political identity, Ukrainian non-acceptance, non-Ukrainian state languages, culture, history, heroes and more. It is noted that the lack of any interaction, manipulation of the socio-political consciousness and political behavior of the community for the sake of revenge and victory, hinders the construction of a model of language policy. Synergetic is defined as a phenomenon and construct that is characterized by the kinds of interactions that lead to both the constructive renewal that took place in legally independent Ukraine in the early 1990-s and the destructive change in the language policy model that took place in the mid-1990-s. with the coming into power of pro-Russian politicians. The constructive interaction of national democrats and former communists is negatively affected, on the one hand, by their culture, consciousness and ideology, on the other, by belonging to different vectors – western or eastern. In this context, there is a lack of hostility-warring interaction between the characters that are expressed in language-political conflicts and linguistic-political separatism, which impede the constructive model of language policy. Such destructive relations between the left-wing political forces, which in the late 1980-s, and the right-wing ones that were revived, reflected in the development and adoption of laws of Ukraine, in particular, on languages in the Ukrainian SSR, which, on the one hand, declared Ukrainian as the state language, on the other hand, blocked its constructive development and spread in the South and East of the country. This law, like all others after it, essentially laid the foundations for the construction of a dual model of language policy, which is based on the lack of political interaction between the pro-Ukrainian and pro-Russian parts of Ukrainian politics.

Key words: synergetic, model of language policy, constructive and destructive interaction, legally independent Ukrainian state, left and right political forces, pro-Ukrainian and pro-Russian policies